

จิตวิทยาการสอน ภาษาต่างประเทศ

ไพฑูรย์ บุณยะเวศ

ในสมัยที่ยังไม่มีโรงเรียนเป็นสถานที่ให้ การศึกษาอบรมแก่กุลบุตรกุลธิดา การยังชีพ ด้วยการให้ความรู้ ตลอดจนการฝึกฝนอาชีพ ให้แก่ผู้สนใจในสังคมหนึ่งๆ ก็คงจะยังไม่ เกิดขึ้น ครูหรือผู้ถ่ายทอดความรู้ มีรายได้ จากการประกอบอาชีพหลักของตนเอง มิใช่ ได้จากนักเรียน ครูจึงมีอิสรภาพในการจัด การศึกษาในแบบที่ตนต้องการ ได้อย่างเต็มที่ นับตั้งแต่เป็นผู้กำหนดความมุ่งหมาย หรือ ปรัชญาของการสอนเลยทีเดียว ชอบเขตของ เนื้อหาที่ต้องการจะนำมาสอน หรือหลักสูตร จะลุ่มลึกกว้างขวางอย่างไรก็ได้ ไม่มีใครว่า กล่าว จะใช้วิธีสอนตามที่ตนถนัดก็ไม่มีใคร ชักขวาง แบบเรียนที่ใช้ก็คือสติปัญญาความ สามารถและความจัดเจนของผู้สอนเอง สอน แล้วจะตีค่าสัมฤทธิ์ผลของงานศิษย์สูงต่ำอย่าง ไรก็ได้ทั้งสิ้น ถึงคราวที่ห่างจากธุรกิจการงาน จะนอนเอนมือก่ายหน้าผากตรึกตรองสำรวจผล

งานของตนหรือไม่ ก็ย่อมจะทำได้ไม่มีผู้ใด ทักท้วงห้ามปรามหรือสนับสนุน สถาบันการ ศึกษาในสังคมปฐมฐานเป็นไปเพื่อประโยชน์ ของคนกลุ่มน้อย และเป็นเอกสิทธิ์ของปัจเจก ชนผู้ถ่ายทอดโดยแท้

เมื่อหันมาพิจารณาบรรยากาศของสถาบัน การศึกษาในปัจจุบันแล้ว ก็จะได้เห็นได้ว่า ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ นอก จากจะนำเอาความสะดวกสบายในก้นความ เป็นอยู่มาให้แล้วก็ยังนำกฎข้อบังคับและแนว ปฏิบัติมาจำกัดเสรีภาพบางอย่างด้วย ดังตัว อย่างเช่น ในเรื่องการสอน และแบบเรียน เป็นต้น เนื่องจากการฝึกหัดครูเป็นเรื่องที่จะ จะทำให้โดยสถาบันของรัฐเพียงอย่างเดียว วิธี สอนและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการสอนของครู ที่จบสถาบันนั้นๆ จึงมีส่วนคล้ายกันอยู่เป็น อันมาก อย่างไรก็ตาม กฎหมายมิได้บังคับ ให้ผู้ประกอบอาชีพสอนต้องผ่านสถาบันการ

ฝึกหัดครู ฉะนั้นผู้ที่ต้องมาสอนภาษาอังกฤษ (เป็นตัวอย่าง) อาจเป็นเพียงผู้มีความรู้ภาษาอังกฤษโดยมีต้องเข้าใจกลไกของการสอนภาษาต่างประเทศเลยก็เป็นได้ นี่เป็นข้อจำกัดที่สถาบันฝึกหัดครูมีส่วนในการควบคุม อีกข้อหนึ่งเป็นเรื่องของแบบเรียน แบบเรียนที่จะนำมาใช้ในโรงเรียนได้ จะต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการเสียก่อน แต่ในทางปฏิบัติก็มีได้มีการตรวจสอบว่าคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการกำหนดแบบเรียนบังคับใช้ มีผู้นำมาปฏิบัติตามน้อยต่างกันอย่างไร

ระหว่างข้อจำกัดสองประการคือ เทคนิคการสอนและแบบเรียน ก็คือการสอนของครู ในบางแห่งหรือบางภาคการศึกษาผู้สอนมิได้มีส่วนในการวัดผลนักเรียนของตน เนื่องจากการวัดการสอบเป็นเรื่องของกลุ่มโรงเรียนร่วมกันทำ แนวปฏิบัติด้านการวัดผลอย่างนี้มีส่วนให้ผู้สอนสละอุดมการณ์แล้วหันมาสนใจกลเม็ดที่จะทำให้นักเรียนของตนสอบได้

ในที่นี้จะอภิปรายปฏิบัติการของผู้สอนภายในกรอบของอิทธิพลจากสถาบันผลิตครู และอิทธิพลของแบบเรียน หมายความว่าเมื่อมีข้อจำกัดสองประการนี้แล้ว ผู้สอนควรมีบทบาทตอบสนองอย่างไร มิใช่เป็นการเสนอแนะเพื่อหาวิธีแก้ไข แต่เป็นความพยายามที่จะแสวงหาความเข้าใจในสภาพการณ์ที่ปรา-

กฏอยู่เฉพาะหน้า

ถ้าเราหันมองไปรอบๆ ในกลุ่มของผู้ร่วมอาชีพสอนภาษาอังกฤษ วิธีการสอนของแต่ละคนเกือบจะกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของรสนิยม เพราะไม่มีใครมาบังคับใครได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ เพราะฉะนั้นประเด็นที่จะนำเอามาอภิปรายได้ ก็ควรจะเริ่มจากแบบเรียนเพราะเห็นได้ชัดเจน แต่ขอให้เข้าใจว่าในที่นี้แบบเรียนหมายถึง แบบเรียนที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาด ที่ผู้สอนและผู้เรียนอาจซื้อหาได้โดยสะดวกมิใช่แบบเรียนบังคับ ใช้ตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกาศให้ทราบเป็นรายๆ

แบบเรียนประเภทไวยากรณ์และแปล

แบบเรียนประเภทไวยากรณ์และแปลเริ่มจากฐานคติที่ว่าภาษาทุกภาษามีส่วนของคำพูดหรืออวัยวะที่เหมือนกัน การสื่อความหมายหรือถ่ายทอดความคิดของภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจส่วนต่างๆ ของคำพูด และการเรียงคำเหล่านั้นขึ้นเป็นประโยค กล่าวคือแบบเรียนหวังให้ผู้เรียนรู้จักนิยามของนาม สรรพนาม กริยา ฯลฯ และรู้จักหน้าที่ของมัน เช่น ประธาน กริยากรรม ฯลฯ

ตัวอย่าง เช่น ประโยคว่า อหิ ความ

คัจฉามี ผู้เรียนต้องทราบว่คำแรกเป็นสรรพนาม คำที่สองเป็นนาม คำที่สามเป็นกริยา แล้วต่อไปก็ต้องทราบว่ สรรพนาม นาม และกริยา ทำหน้าที่อะไรได้บ้าง เพื่อที่จะทราบขอบเขตความสามารถของส่วนต่างๆของคำพูด แล้วต่อไปก็ต้องทราบว่ เมื่อเป็นคำชนิดเดียวกัน เช่น สรรพนาม เมื่อทำหน้าที่ต่างกันแล้ว มีรูปเป็นอย่างไร กล่าวคือเมื่อเป็นประธานก็คือ เป็นกรรมกัตติ มีรูปเหมือนกัน หรือมีตำแหน่งที่อยู่ต่างกัน เรื่องเหล่านี้คือที่เรียกกันว่ากฎไวยากรณ์ เมื่อทราบกฎไวยากรณ์แล้ว ก็จำเป็นจะต้องทราบความหมายของคำที่จะใช้กับกฎนั้น ๆ ก็คือรู้ไวยากรณ์แล้ว จะต้องรู้ศัพท์ จึงจะเป็นผู้รู้ภาษา

ความสำเร็จของแบบเรียนชนิดนี้ขึ้นอยู่กับความจำ และความขยันหมั่นเพียรของผู้เรียน ต้องขยันท่องขยันทำการบ้าน ครกที่สอนก็คือผู้ที่ให้ความกระจ่างของไวยากรณ์แก่ผู้เรียนได้ เพราะฉะนั้นเวลาที่ใช้ในการสอนแต่ละชั่วโมง จึงหมดไปกับการอธิบายหลักเกณฑ์เสียเป็นส่วนใหญ่ ผู้เรียนเพียงนั่งนิ่ง ๆ แล้วคิดตาม

แบบเรียนชนิดนี้ให้ความสนใจกับเสียงของภาษาต่างประเทศน้อยมาก

แบบเรียนประเภท Direct Method

แบบเรียนประเภท Direct Method เริ่ม

จากฐานคติที่ว่า การเรียนภาษาแม่และการเรียนภาษาต่างประเทศมีกลไกเป็นอย่างเดียวกัน เด็กๆเรียนภาษาแรกของตนอย่างไร ก็ควรจะเรียนภาษาต่างประเทศด้วยวิธีเดียวกัน ซึ่งบางทีก็เรียกว่าวิธีธรรมชาติ แบบเรียนชนิดนี้นำผู้เรียนเข้าสู่ตัวอย่างของภาษาสมบูรณ์แบบเลยทีเดียวน มีฉาก มีเรื่องราวที่เกิดขึ้น มักใช้บทสนทนาการสาธิต ออกท่าออกทางหรือของจริงเป็นเทคนิคการสอนสำคัญ การเลียนเสียง หรือออกเสียงภาษาต่างประเทศมีบทบาทสำคัญตั้งแต่เริ่มเรียน แบบเรียนจึงเป็นเสมือนหุ่นจำลองของสังคมที่ใช้ภาษาต่างประเทศนั้นๆ ฉากหรือเนื้อเรื่องมีความสำคัญอันดับแรก เมื่อยกเอาการเลียนเสียงออกเสียแล้ว ส่วนโครงสร้างหรือลำดับขั้นของกระบวนภาษามีความสำคัญรองลงไป ลำดับของบทเรียนมุ่งที่จะให้ผู้เรียนรู้จักฉากต่างๆ มากขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ถ้ามีการตรวจตราควบคุมขนาดของความมอดองงาม ก็จะมีมุ่งอยู่ที่เพิ่มจำนวนคำ เมื่อมีผู้เรียนพบตัวอย่างของภาษามากๆ เข้า จะสามารถเข้าใจและจดจำระเบียบของภาษา หรือไวยากรณ์ได้เอง

นอกจากปัจจัยทางฝ่ายผู้เรียนมีความสนใจเรียนเป็นต้นแล้ว ความน่าสนใจของตัวแบบเรียนเอง เช่น ฉาก เนื้อเรื่อง สีส และการจัดรูปเล่ม ก็ล้วนเป็นเครื่องดึงดูดความ

สนใจอันมีส่วนช่วยให้แบบเรียน Direct Method ประสบความสำเร็จ^{๕๕}ถึงขั้น

ผู้เรียนได้มีส่วนฟัง ส่วนพูดมากขึ้นกว่าที่เรียนแบบเรียนประเภทไวยากรณ์และแปล ซึ่งนักเรียนเป็นฝ่ายฟังเสียเป็นส่วนมาก จากการศึกษาโดยอาศัยบทสนทนาช่วยให้การเล่าเรียนมีชีวิตชีวายิ่งขึ้น นับว่าเป็นผลดีอย่างหนึ่งที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง จากการใช้ภาษาในการสนทนากันเหมือนกับในชีวิตจริง

แบบเรียนแผนใหม่

แบบเรียนแผนใหม่^{๕๖}ในที่นี้ หมายถึงแบบเรียนภาษาต่างประเทศที่เป็นผลผลิตของการวิเคราะห์ เปรียบเทียบภาษาแม่ของผู้เรียน กับภาษาที่นำมาสอนเป็นภาษาต่างประเทศ ตัวอย่างเช่นแบบเรียนชุด English For Thai speaker เป็นต้น แบบเรียนแผนใหม่เริ่มจากฐานคติที่ว่า การเรียนภาษาแม่และการเรียนภาษาต่างประเทศ อาศัยปัจจัยที่แตกต่างกัน ในกรณีของการเรียนภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาแม่ของผู้เรียน จะมีส่วนชักชวนหรือส่งเสริมความสำเร็จ หรือทั้งสองอย่างก็ได้ทั้งนั้น ทั้งนี้แล้วแต่ว่าการวิเคราะห์เปรียบเทียบมีรายละเอียด และการนำไปให้เป็นอย่างไร ปราบกฎตัวอย่างอยู่

เรื่อยๆว่า ชาวฮอลันดาก็คือ ชาวเยอรมันก็ตีเรียนภาษาอังกฤษได้เร็วกว่าชาวฝรั่งเศส และก็เป็นเรื่องจริงอีกเหมือนกัน ที่มีผู้พบว่า ชาวฝรั่งเศสเรียนภาษาสเปน เร็วกว่าชาวฮอลันดา และชาวเยอรมัน ทั้งนี้เป็นเพราะธรรมชาติของภาษาแม่ กับธรรมชาติของภาษาต่างประเทศมีส่วนเสริมกันและกัน จัดได้ว่าภาษาอังกฤษ ภาษาสเปน และภาษาเยอรมันเป็นกลุ่มเดียวกัน เหมือนกับที่ภาษาฝรั่งเศสและสเปนเป็นกลุ่มเดียวกัน

แบบเรียนแผนใหม่ มีมูลฐานเชิงพฤติกรรมที่ว่า ภาษาเป็นพฤติกรรมประเภทนิสัย ในที่นี้นิสัยหมายถึงความเคยชิน หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยมีต้องไตร่ตรองมาก่อน ตัวอย่างเช่น คนที่เคยเคี้ยวอาหารด้วยฟันด้านเดียว การที่จะเพาะหรือปลูกฝังนิสัย ก็คือจัดโอกาสให้พฤติกรรมนั้นๆเกิดขึ้นซ้ำๆกันเสมอ เพราะฉะนั้นเมื่อนำมาใช้กับเรียนภาษาต่างประเทศ การปลูกฝังนิสัย หรือการทำซ้ำ ก็คือบทฝึกกระบวนไวยากรณ์นั่นเอง

ความสำเร็จของแบบเรียนชนิดขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ เปรียบเทียบภาษาประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับการจัดลำดับ โครงสร้างทางไวยากรณ์ ควรจะต้องมีลำดับและฟังพาอาศัยกันเหมือนการก่อกำแพงอิฐ ปรัชญาเบื้องหลังแบบเรียน

แผนใหม่ เชื่อว่าวัสดุเพื่อการอ่านมีความสำคัญอยู่ในอันดับรองๆ สำคัญอยู่ที่ว่าผู้เรียนพูดเป็นภาษา ทั้งในด้านเสียงและการสร้างประโยค

มนุษย์ทุกชาติทุกภาษาต่างก็มีอวัยวะทำเสียงพูด และเครื่องรับเสียงเหมือนกัน แต่การที่คนไทยไม่รับทราบ หรือไม่ได้ยินความแตกต่างระหว่างเสียงโฆชะและอโฆชะก็เป็นวิสัย หรือความเคยชินกับระบบเสียงภาษาไทย เมื่อหูไม่รับทราบความแตกต่างที่มีอยู่ ลึนก็ทำเสียงไม่ได้ แต่เมื่อความแตกต่างระหว่างโฆชะ และอโฆชะ เป็นข้อมูลฐานในการเรียนภาษาอังกฤษ จึงจำเป็นจะต้องฝึกนิสัยให้ชินให้จงได้ ในเรื่องนี้แบบเรียนประเภทไวยากรณ์และแปล ช่วยอะไรไม่ได้เลย เพราะบทเรียนประเภทนี้พัฒนาประสาทตาอย่างเดียว แบบเรียน Direct Method ช่วยเรื่องการได้ยินเสียงได้บ้าง แต่ก็มิได้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าบทบาทของโฆชะ อโฆชะ ในภาษาอังกฤษเป็นอย่างไร และเมื่อผู้เรียนเป็นคนไทย ควรจะต้องรับทราบในตำแหน่งคำเช่นไร แบบเรียนใหม่จึงเป็นแบบเรียนที่สร้างขึ้นสำหรับผู้เรียนเฉพาะกลุ่ม เช่นจะเอา English For Thai Speaker ไม่ใช่กับผู้ที่พูดภาษามลายู ก็จะได้ผลไม่เท่าที่จะใช้กับคนพูดภาษาไทย

ฐานมติของแบบเรียนทั้งสามประเภทมิใช่เรื่องที่จะจะคุ้แคลน หรือถือเสียว่าเหลวไหล ผู้สอนพึงพยายามหาความเข้าใจ ไตร่ตรองหาเหตุผล สนับสนุนหรือคัดค้านตามประสบการณ์ของตน ผู้ที่ใช้แต่วิธีอธิบายแล้วแปลก็เหมือนกับสอนภาษาอังกฤษโดยเล่านิทานไทยให้ผู้เรียนฟัง หรือเสนอรายการอาหารเข้าเป็นภาษาต่างประเทศ โดยใช้ฉากของชาวตะวันตก ก็ออกจะคู้พุ่มเพื่อยในการคิดของของเด็กไทยส่วนใหญ่ หรือตงอกตงใจฝึกกระสวน อหิ สรณิ จตุจามิ แล้วเปลี่ยนคำที่สองเป็น คามิ บ้าง ปาฐลยิ บ้าง วนิ บ้าง โดยมีให้ข้อสังเกตแก่ผู้เรียนล่วงหน้าว่า เสียงพยางค์ท้ายของคำแรกกับเสียงพยางค์ท้ายของคำที่สองเหมือนกัน แต่ของคำที่สองมีลักษณะสามัญของคำในตำแหน่งนั้น ส่วนของคำแรกไม่ใช่ มิฉะนั้นแล้วก็จะได้ชื่อว่าทำคนให้เป็นนกแก้ว

ได้กล่าวมาแต่ต้นแล้วว่า วิธีการสอนของแต่ละคนเป็นของรสนิยม และการนำรสนิยมนี้ออกให้ปรากฏ มิใช่ขึ้นอยู่กับแบบเรียน แต่ขึ้นอยู่กับผู้ใช้แบบเรียน การเลือกส่วนดีจากแบบต่างๆ มาใช้กับนักเรียนเฉพาะกลุ่มขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการสอน และความสนใจของผู้สอนเอง อาจจะมีผู้สังเกตเห็นว่าแบบเรียนภาษาอังกฤษสำหรับชั้นประถม

ปลายเป็นจำพวก Direct Method แต่แบบ
เรียนที่ใช้ฝึกกระสวนไวยากรณ์ในชั้นเดียวกัน
เป็นจำพวกแผนใหม่

การยกเอากฎไวยากรณ์ขึ้นมาบอกนัก
เรียนตรงๆ ประหยัดเวลากว่าให้รู้ไวยากรณ์
ทางอ้อมตามแบบ Direct Method แต่ความ
พยายามที่จะให้ความกระจ่างของกฎไวยากรณ์
ให้ผลไม่คุ้มเหนื่อย ทางออกที่น่าทำ คือ
ยกกฎไวยากรณ์ให้ดูก่อน แล้วจึงฝึกกระสวน
ถ้าต้องการจะนำเอาวัสดุเพื่อการอ่านเข้ามา ก็
ควรจะคัดเลือกเฉพาะที่มีเนื้อเรื่องภายใน
กรอบกระสวนที่นักเรียนรู้จักมาก่อนแล้ว และ

ถ้าเผชิญจะมีคำยาก ก็ควรจะเป็นจำพวกที่ทาย
ความหมายได้จากคำห้อมล้อม และถ้าจะให้
อ่านออกเสียง ก็จะต้องฝึกการออกเสียงก่อน
อ่าน

หลายคนอาจจะไม่เห็นว่าเป็นแบบประเภท
เรียนไวยากรณ์และแปล สนับสนุนให้นัก
เรียน เรียนจากความผิดพลาดของตนเอง ทำ
นองเอาผิดเป็นครู ตรงกันข้ามกับแบบเรียน
แผนใหม่ ที่พยายามจัดโอกาสให้นักเรียนทำ
ถูกแต่เพียงอย่างเดียว ที่ว่า Practice Makes
Perfect นั้น การฝึกปากเปล่า ควรจะต้องฝึก
แต่แบบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียว